

Leto XXIX.

Številka 1.

SLOVENSKI PRAVNIK.

Izdaja društvo „Pravnik“ v Ljubljani.

Odgovorni urednik:

DR. DANILO MAJARON.

V LJUBLJANI.

Natisnila „Narodna Tiskarna“.

1913.

VSEBINA.

1. <i>Dr. Rudolf pl. Andrejka</i> : Bera. (Dalje prih.)	1
2. <i>Dr. Metod Dolenc</i> : Prednačrt pa najnovejša vladna predloga za preosnovo kazenskega prava	5
3. Iz pravosodne prakse. A. Civilno pravo.	
<i>a)</i> Poroštvo ali prevzem dolga; avstrijsko ali ameriškansko pravo? (§§ 1344, 1347, 888, 896, 4, 37 o. d. z.)	9
<i>b)</i> Pridobiti posestno pravico glede javnega blaga je možno le pod pogoji §§-ov 309, 311, 313 o. d. z.	10
<i>c)</i> O tožbi za prostost lastnine po zasebnem pravu ima soditi redno sodišče celo v vodopravni zadevi. Ne procesualno, zgolj in merito je vpliven ugovor, da je upravno oblastvo ukrenilo odvod vodovja	11
<i>č)</i> Izvenredni revizijski rekurz je dopusten v postopanju o dovoljevanju poti za silo, ako se je predlogu ugodilo na pomanjkljivi podlagi. Pot za silo se naj dovoli zares izjemoma. Navodila za postopanje	13
<i>d)</i> Farna občina je juristična oseba, ki ima pravdno zmožnost, ter jo na Kranjskem zakonito zastopa stavbinski odbor v zadevah cerkvenih stavb. — Cerkvenih občin avstrijsko pravo ne pozna	14
<i>e)</i> Nabava materiala po stavbeniku v svrhu daljnega razpečavanja, če tudi v obliki sezidane stavbe, je trgovsko opravilo (člen 271 št. 1 trg. zakona)	17
<i>f)</i> Slučaj opozicijske tožbe (§ 35 izvrš. r.). — Kakšna ponudba dolžnega plačila zadostuje za opravičeno sodno položbo po §-u 1425 obč. drž. zak.? — Zavrnitev v pravdi ponudenega dokaza iz razlogov §-a 275 civ. pr. r. se ne more presoditi v revizijskem postopanju	18

(Nadaljevanje na 3. strani.)

Slovenski Pravniki.

Leto XXIX.

V Ljubljani, 15. januarja 1913.

Št. 1.

Bera.

Spisal dr. Rudolf pl. Andrejka, c. kr. okrajni komisar.

(Nadaljevanje. — Glej stran 299. in nasl. lanskega letnika.)

IV. Predmeti in mere dajatve.

Bera je realnemu bremenu podobno javno breme posebne vrste,¹⁾ ki bremeni običajno na vfaranem posestvu, izjemoma pa izvira iz posebnih pravnih naslovov. Bero sploh le razumemo, če si predočujemo vedno in povsod, da je bera, — eden izmed zadnjih pojavov nekdanjega patrimonalnega gospodarstva, — nastala v njem in ima na sebi še dandanes vse znake naturalnega gospodarstva. Ko so se župnije ustanovljale, je bilo skrbeti tudi za vzdrževanje dušnih pastirjev. V to svrhu so jim ustanovniki odmenili predvsem zemljišča, poleg tega pa tudi tiste dohodke, ki so jih v onih časih sami imeli, namreč: desetino, bero in tlako.

Tu tiči glavni vzrok vseh težkoč in kolizij. Vedno težje je namreč spraviti to zastarelo tvorbo premaganih gospodarskih dob v soglasje z napravami, običaji in nazori sedanjega časa, ki temelji na bistveno drugačnih, deloma tudi nasprotnih gospodarskih načelih. Zato je tudi državni zakon iz l. 1849. izrecno poudarjal, da je treba b e r o o d k u p i t i, ker si je bil zakonodajalec že tedaj svest velikih težkoč in kolizij, ki utegnejo nastati, če ostane bera v tedanji obliki ohranjena. Raditega se je tudi v letih 1871—1882 skušalo po vseh kronovinah z d e ž e l n i m i z a k o n i pospešiti odkup bere; ta prizadevanja pa so se le v malokaterih deželah posrečila, v nekaterih kakor na Kranjskem pa je odkup bere iz prvotno zgolj gospodarskega prizadevanja sčasoma postal politično geslo, klic po odpravi bere pa bojni klic, ki še danes razburja duhove.

Ni namen te razprave podati natančnejšo sliko o tem, kako so se razvijala ta prizadevanja po odkupu bere, omeniti jih je bilo le toliko, kolikor je bilo potrebno za lažje razumevanje te tvarine.

¹⁾ Po prof. Bernatziku („Öffentliche Sonderlast“).

Bera v splošnem pomenu besede obsega dolžnosti do gotovih storitev in dajatev, po največ v pridobninah, redkeje v denarju. Bera v denarju je navadno le relutum za dajatev, ki se v sedanjem času vsled premenjenih gospodarskih razmer ne more več odrajtovati tako n. pr. za sir (Käsegeld). Dajatve pa so seveda po geografski in klimatični različnosti krajev zelo različne. Storitve obstoje v delu za preskrbo prirodnin, ki je zelo podobno nekdanji grajski tlaki, n. pr. v dolžnosti pokositi in nakladati seno, dovažati drva, trgati grozdje itd. Od dajatev je najbolj razširjeno in najbolj običajno odrajtovanje v žitu: pšenica, rž, oves, ajda, koruza itd., fižol, repa, krompir, potem vino, mošt ali grozdje, nadalje maslo, jajca, sir, predivo itd., slednjič seno, drva itd.

Po teh različnih predmetih so tudi mere dajatve različne. Te mere so še vse iz starih časov, kakor n. pr. merniki, bokali, polovnjaki, funti, sežnji, kopice, povesima. Na te mere se dandanes ljudje vedno manj spominjajo in nemogoče je skoraj te mere, ki so v vsaki deželi drugačne, izčrpno sestaviti ali jih celo obvladati.¹⁾

Lažji preglednosti naj služi sestava vseh važnejših dajatev, mer in uteži, ki so veljali, odnosno še veljajo, pri beri na Kranjskem; a tudi za to deželo je to le nekako ogrodje; za spopolnitev tega ogrodja naj informirani krogi priobčevalcu te razprave naznajo bera, ki je v župnijah (občinah) navadna, po meri in kakovosti.

Žito (pšenica, rž, oves, ajda, proso, na Notranjskem (n. pr. v Vremah, v Trnovem) tudi fižol, koruza in krompir se meri po starih (Schaffel), vaganih (Metzen), mernikih (Merling), bokalih (Mass), poličih (Halbe) in maselcih (Seidel). Te mere so pristne staroslovenske, kar je razvidno tudi iz imen. Njih razmerje je sledeče²⁾: 1 star = 2 vagana = 4 mernike = 64 bokalov; 1 vagan = 2 mernika = 32 bokalov; 1 mernik = 16 bokalov = 32 poličev. Po današnji meri je 1 mernik = 30·74 l, 1 bokal ali firkelj = 1·92 l, 1 polič = 0·96 l, 1 maslec = 0·48 l.

¹⁾ Zato je ministrstvo za bogočastje in nauk z odlokom z dne 12. avgusta 1880 št. 12.425 odredilo, da morajo dušni pastirji, ki imajo pravico do bere, te stare mere preračunati v veljaven (metrski) sestav mer in uteži in sicer bodisi, kadar vložijo napovedi, bodisi kadar prosijo za iztirjanje bere.

²⁾ Za te podatke se zahvalim preč. gospodu knezoškofijskemu kancelarju Viktorju Steska.

Vino (mošt) se meri po polovnjakih (Halbstartinfass), vedrih (Eimer), bokalih (Mass), poličih in maselcih. Razmerje je sledeče: 1 polovnjak = 5 vedrov = 200 bokalov, 1 vedro = 40 bokalov = 80 poličev, 1 vedro = 56 · 589 l, 1 bokal = 1·4147 l.

Drva se merijo po sežnjih (Klafter) in čevljih (Fuss): 1 seženj = 6 čevljev = 1·896 m, 1 meter = 0·527 sežnjev.

Maslo in sir se merijo po funtih in lotih in brez ozira na težo po hlebčkih: 1 funt = 32 lotov = 0·56 kg.

Senos se meri po kopicah, stotih in funtih: 1 kopica = 2 stota, 1 stot (cent) = 100 funtov = 56 kg.

Predivo se meri po funtih in lotih, vrhutega pa brez ozira na težo po povesmih (Bund): 1 funt = 32 lotov = 56 kg, 1 povesimo = »Spinnhaarwicklein« (se ne označuje več po teži).

Pri drvih za kurivo (Brennholz) se razlikuje še drvarenje (dovoz drv). Tu velja kot mera 1 voz ali peljaj (1 Fuhre), pri čemur je pa razlika v ceni, če gre za voz trdega ali mehkega lesa, navadni ali gorski voz (Gebirgsfuhre).

V. Opravičeni.

Navadno je opravičen bero terjati župnik ali njegov namestnik, nadalje kaplan, tudi cerkovnik in organist, časih učitelji, zadnji pa le kot historična reminiscenca na čase, ko sta bila pojma cerkovnika in učitelja še nerazdružna. Po teh različnih upravičencih se imenuje tudi bera različno, kakor: župnikova, kaplanova, cerkovnikova bera itd. Navadno je upravičen bero terjati vsakokratni župnik, kaplan ali cerkovnik, brez ozira na osebo. So pa tudi slučaji, v katerih je bera določena posebni, individualno označeni osebi, navadno na podlagi zasebnopravne listine. Kako se deli kompetenca v teh primerljajih, smo že zgoraj označili. Za to poglavje naj bo ugotovljeno sledeče:

Kadar zahteva bero lastni župnik, kaplan ali cerkovnik, bo v sporih kompetentno pristojno glavarstvo, kadar se pa odrajuje bera kakemu cerkvenemu funkcionarju izven farne zveze, bo običajno kompetentno redno sodišče. Ta ugotovitev je važna, ker se večkrat zgodi, da dajejo posestniki še posebno bero cerkvenim funkcionarjem onih fara, iz katerih se je njih sedanja fara svojedobno izločila, ali katerim so bili svojčas podložni. Taka bera ima, ne glede na njen historičen izvor, pač le še značaj prostovoljne bere.

VI. Zavezanci.

Bera je zemljiško breme (Grundlast), torej jo označuje pa sestvo¹⁾ ne pa oseba. Dolžnost bero odrajtovati je torej -- izvzemši že zgoraj navedene slučaje in primere — od osebe neodvisna in zadene vedno onega posestnika, v čegar lasti je z bero obremenjeno posestvo. Vsled tega se bera tudi podeduje ter preide pri prodajah od prejšnjega lastnika na sedanjega kupca, ne da bi se moralo to v kupni pogodbi izrecno poudarjati ali v zemljiški knjigi zabeležiti.

Kaj tedaj, če se posestvo vsled kupne pogodbe, izvršila, dedovanja ali drugih pravnih opravil razdeli na več delov? V tem slučaju je veljala do predkratkim praksa, da so vsi pravni nasledniki (kupci, dediči itd.) delov prvotnega posestva solidarno zavezani celo bero odrajtovati, tako da mora vsak od njih, čeprav je le lastnik enega dela prejšnjega celotnega posestva, odrajtovati bero celega posestva upravičenemu cerkvenemu funkcionarju, ki ima pravico, izbrati si izmed vseh teh pravnih naslednikov enega, ki mu je najbolj po volji, ta naj se o tem regresira pri ostalih zavezancih.

To načelo je izraženo še v ministrskem ukazu z dne 8. februarja 1886 št. 9041 ex 1885. Od tedaj pa je bila praksa upravnih oblasti ta, da se je pri odprodaji zemljiških delov ali celo pri parceliranju celega zemljišča bera, ki jo je preje dajalo celo posestvo, naložila onemu posestniku, ki je imel del posestva s hišo. — Ta posestnik je bil opravičencem in oblastvom nasproti odgovoren za pravilno dajatev bere ter je moral poleg tega še preračuniti, koliko bere odpade na druge ter izterjati na te spadajoče zneske. Seveda se mu ni niti prvo, niti drugo posrečilo. Tako je težilo vse breme faktično na onem delu, na katerem je stala hiša, najsi je bil še tako majhen ali celo najmanjši. Vsled te prakse je prišlo do tega, da se je pri parcelacijah oni del zemljišča, na katerem je stala hiša, navadno ceneje prodajal, ker se je uvaževalo javno breme, ki ga je navadno težilo.

¹⁾ V tem oziru se pri dajatvi bere razlikujejo celozemljani (Ganzhübler), polzemljani (Halbhübler), maselčarji (Viertelhübler, polmaselčarji (Achtelhübler), kočarji in gostači (Hausler und Innleute). Pripomniti je še, da dajejo zemljaki in maselčarji bero v prirodninah, kočarji in gostači pa v denarju, kar sledi iz agrarnega značaja bere.

Ta praksa je bila za oblastva in opravičene cerkvene organe zelo prijetna, ker se jim ni bilo treba brigati za težkoče, ki se pojavljajo pri vsaki razdelitvi posestva, ampak so prepustili poizvedbe po velikosti in donosu odkupljenih delov in po načinu, kako naj se bera razdeli, raje posestniku.

Tej krivični praksi je napravilo upravno sodišče l. 1900 konec z razsodbo, da ob prodaji ali razkosanju posestva niso solidarno zavezani vso bero odrajtovati oni, ki so si posamezne kose tega posestva pridobili.¹⁾

Iz te razsodbe sledi jasno, da so sedanji lastniki posameznih kosov prejšnjega posestva dolžni bero odrajtovati pro rata parte, torej le toliko, kolikor odgovarja pridobljenemu delu. Ker pa opravičenec zahteva celo bero slej kot prej in ker se je ne more več enemu posestniku naložiti, je postalo potrebno v slučaju delne ali celotne odprodaje posestva tudi bero primerno razdeliti.

Kako naj se to zgodi? Praksa je tu šele v poveljih in silno različna.

(Dalje prihodnjič.)

Prednačrt pa najnovejša vladna predloga za preosnovno kazenskega prava.

Spisal dr. Metod Dolenc.

Kakor je znano, je prednačrt za preosnovno kazenskega prava — govorimo na kratko o enem, mislimo oba skupno — ki je izšel leta 1909 brez avtorjevega imena prosto »aus der k. k. Hof- und Staatsdruckerei« — delo komisije, sklicane od justičnega ministrstva, ali pravzaprav, kar se tiče izvedbe glavnih, od komisije ustanovljenih načel, delo poročevalcev v komisiji, ki se pa kakor taki tudi niso javno priznali. Jutično ministrstvo je ob izdaji prednačrta izrecno poudarilo, da se z določbami prednačrta povsem ne identificira.

Sedaj po 3. letih, ko se je teorija že dovolj pečala z našim, pa tudi z drugimi prednačrti sosednjih držav, je izdalo justično mini-

¹⁾ Upr. sod. z dne 9. junija 1900 št. 4150 B 14.308.

strstvo samo svoj načrt in ga predložilo parlamentu kakor v l a d n o p r e d l o g o za preosnovno k a z e n s k e g a zakonika in sorodnih zakonov ter za novelo h k a z e n s k e m u p r a v d n e m u r e d u. (št. 90, k 90., 91., 92., 93., 94., 95. prilogi k stenograf. zapisniku gosposke zbornice, XXI. sesija). Izpremembe na prednačrtu so v istini presenetljivo mnogobrojne. Samo maloobsežni prednačrt za zakon o varstvu zasebne prostosti in hišne pravice, pa za zakon, s kojim naj se uvodni zakon h kaz. pr. r. izpremeni, obdrži ta prvotno obliko. Ministrstvo samo je izdelalo posebno brošuro storjenih izprememb,¹⁾ sestavljeno kaj praktično in pregledno; na pol strani je besedilo prednačrta, na drugi polovici novo besedilo, izpremenjeni izrazi in stavki so debelo tiskani, izpustitve nakazane in sl. v. Ni treba šele poudarjati, kako srečno se je s tem študij vladne predloge olajšal in pospešil.

Izpremembe so j e z i k o v n e i n s t v a r n e. Jezik prednačrta je bil mestoma zelo trd, slog tu pa tam zveržen, izražanje ponekodi tipično napak. V tem oziru je vladna predloga boljša; dobro se čita in lahko jo umejo tudi nepravnik.

V s t v a r n e m o z i r u naj označimo v naslednjih vrsticah na kratko nekaj načelnih razlik, predvsem o s p l o š n e m d e l u n o v e g a k a z e n s k e g a z a k o n i k a po vladni predlogi, iz katerega spoznamo pač duh, ki preveva celo delo. Da bi se spuščali v teoretična razmišljanja, ne kaže; teorije, ki jih je že za celo knjižnico, se druga drugo strašno učeno pobijajo, za praktično obliko zakonika pa imajo le posredni pomen. Življenje zahteva praktičnih kompromisov.

Temeljna tendenca prednačrta je bila: prvič, modernizirati kazensko pravo, ne da bi se mu odtegnilo značilno avstrijsko obiležje doslejšnjega prava; drugič, varovati in še podkrepiti avtoriteto zakona napram — sodnikom. Ta temelj ostane, na njem gradi tudi vladna predloga kazenski zakonik. Tudi glede pojmovanja o k r i v d i in kazni ni videti nobenih izprememb. Zato ostane tudi pri ostro začrtani opredelbi pojma o p r i š t e v i t o s t i na ta način, da se naštejejo vsi dušni stani, ki ustanovljajo neprištevitost. Samo

¹⁾ Zusammenstellung der Änderungen, welche die Regierungsvorlage zur Reform des Strafgesetzes gegenüber den im Jahre 1909 veröffentlichten Entwürfen aufweist, Wien Juli 1912. Aus der k. k. Hof- und Staatsdruckerei (76 strani).

zmanjšana prištevitost — nemška beseda »Zurechnungsfähigkeit« logično ne ustreza izrazu, ker je posel »des Zurechnens« stvar sodnika, ne pa obdolženca-storilca — je dobila v sistemu novo mesto, pa tudi nov pomen. Prišla je med olajševalne okolnosti. Prištevitost je pač prištevitost, čeprav je dana v manjši meri! Kakor se vidi, je misel našega starega zakonika obveljala, ker je še vedno — pravilnejša.

Starega zakonika se tesno oprijemljejo tudi izpremembe, odnosno izpopolnitve vladne predloge glede zlobnega namena: eventualni zlobni namen — naj se zopet oživi! Mnogim teoretikom to ne bode prijalo, ali praksa bi pač težko izhajala brez njega. Tudi določbe o kaznivosti poskusa na splošno nesposobnem predmetu in s sploh nepripravnimi sredstvi so se v vladni predlogi zelo približale staremu zakoniku. Po sedanjih praksi velja skoro neoporečno, čeprav ne neoporečno — objektivna poskusna teorija. V prednačrtu ni imela pravih tal, v vladni predlogi je zopet — ustoličena, le s pristavkom, da je tudi nesposobni poskus kaznovati, ako je bilo naključje ali zmeta povod, da se je storilec poslužil nepripravnega sredstva, ali da se je poskusil na nesposobnem predmetu.

Glede kazenskih sredstev — kazni in zavarstvenih sredstev — ostane skoro vse tako, kakor po prednačrtu; le glede denarne globe naj dobimo izpremembo. Sodišče naj bi smelo obsojencu dovoliti, da odsluži denarno kazen, bodisi celo, bodisi delno, ako se ne da izterjati, — s prostim delom za državo, deželo, okraj, občino, seveda, ako je o času zaprositve prilika za tako delo. Podlaga za zaračunjenje bodi navadna cena storjenega dela, mezda. Ta določba je našla hudih nasprotnikov, ki so se z raznimi nasprotujočimi pomisleki oglasili. Nam se pa zdi, da je socialnopolitično prav srečna in priporočljiva, ker je vendar čisto prav, da se revežu, ki denarja za globo ne spravi skupaj, da možnost, da svoje revščine ne plača z difamujočo odtegnitvijo prostosti! Stvar sodnikov bodi, da ne bodo tega sredstva uporabljali krivo, ampak v smislu socialne umestnosti.

Razširjena je tudi uporaba pogojne odpustitve kazni, ki jo mora sodišče vedno soglasno skleniti, in pa dobrota rehabilitacije. Preskusna doba pri odpustitvi kazni znaša 2—5 let; ako se je obsojenec obnesel, mu je kazen odpuščena. Ta inštitut naj se seveda uporablja le pri lažjih prekrških zakona in v prvi vrsti pri

mladostnikih, po vladni predlogi pa je tudi pri odraslih dopusten. Izjednačenje določil o pogojni odpustitvi kazni in o rehabilitaciji za vse obsojence, je zelo razveseljiva izprememba; povsem nelogično se namreč zdi, da naj se ta dva inštituta, osobito še rehabilitacija uporabljata še za tiste obsojence, ki so en dan manj kakor 18 let stari, za one, ki so en dan nad to dobo živeli pa — ne!

Tudi določbe glede časovne in krajevne veljave kazenskega zakonika kažejo nekaj izrememb. Korekture sicer v motivih niso utemeljene, ali so umestne. Ni nam bilo razumljivo, zakaj je prednačrt n. pr. za tuzemca, ki je v inozemstvu storil anarhistično hudodelstvo, ustanovil boljši položaj glede kaznjivosti, kakor za onega tuzemca, ki je v inozemstvu zakrivil kak pregrešek zoper varnost listinskega prometa; ali, zakaj naj bi se inozemca, ki je v inozemstvu zakrivil hudodelstvo kupčije z dekleti, moralo vsakokrat in na vsak način tudi pri nas kaznovati — spričo realnega principa?! Popravki so, kakor rečeno, dobri, le žal, da so ostale določbe glede krajevne veljave kazenskega zakonika še vedno tako gostobesedne, kakor prav v nobenem drugem načrtu kazenskega zakonika naše in sosednjih držav.

O izpremembah v posebnem delu kazenskega zakonika je toliko: Ostalo je zelo vse pri določbah prednačrta. S tem je rečeno, da ostane po starem tudi glede tega, da se silno mnogo hudodelstev in pregreškov cepi na nebroj vrst, in te zopet na podvrste, — vse to v namenu, da se sodniku kolikor moči omeji prostost lastne preudarnosti — glede kazni! Ta ustroj našega prednačrta in za njim vladne predloge, ki ustvarja za poedina hudodelstva na »tucate« raznih učinkov, je ob vsej svoji teoretski temeljitosti — pravi »unicum« med tovariši sosednjih držav, obeta postati pravcato poprišče za teoretska raziskavanja ob poedinih slučajih, praktično pa — izpodnese tla ljudomili uporabi kazenskih zakonov, s katero se po pravici dandanes ponaša ves sodniški stan Avstrije.

Gioboko segajočih določeb prednačrta za kazensko-pravno novelo se vladna predloga v principu ni dotaknila. S tem se je tudi vlada končno izrekla za prisežnike (večnike). Toda — ako prav tolmačimo pojav, kako hlađno je sprejela naša javnost toli proslavljeni, iz Nemčije prevzeti projekt prisežnikov, se bržčas ne varamo, da bi kak — plebiscit take preosnove ne odobril . . .

Vladna predloga za kazenski zakonik — izmed objavljenih po številu peta (Glaserjeva, Pražákova, Schönbornova I. in II., so prišle in izginile!) — stoji na razgovoru. Brez dvoma se v svojem splošnem delu prav srečno razlikuje od prednačrta. Prihodnjost pa naj pokaže, ali obdrži vsa preosnova svoje lice tudi po pretresu v parlamentu, osobito glede svoje tendence, da omejuje sodnikom kolikor moči sodniško prostost, bodisi z ustanovljenjem mnogobrojnih učinkov, bodisi s pritegnitvijo lajiškega elementa v tako slošni meri.

Iz pravosodne prakse.

A. Civilno pravo.

a) Poroštvo ali prevzem dolga; avstrijsko ali americkansko pravo? (§§ 1344, 1347, 888, 896, 4, 37 obč. drž. z.)

Vse tri inštance so zavrnilе tožbeni zahtevek. Vrhovno sodišče z odločbo z dne 3. decembra 1912 opr. št. Rv 625/12-1 iz teh-le razlogov:

Prizívno sodišče ugotavlja, da je v Ameriki živeči tožnikov cedent dobavil toženki in njenemu soprogu v Ameriki v času od 10. oktobra 1905 do 10. majnika 1906 živila in da se je toženka zavezala dne 11. marca in 10. aprila 1906 plačati mu ves dolg, kar ga je in kar ga še bo. Temeljem teh, za presojo revizijskega razloga § 503 št. 4 c. pr. r. edino merodajnih ugotovitev, spada od toženke prevzeta obveza pod določila §§-ov 1344, 1347, 888, 896 o d. z. in je izključeno, da bi se bila zavezala plačati zgol kot porok. Obsodba toženke je torej v pravnem oziru povsem utemeljena. Glede na ugovor, da zapitki niso izterljivi po americkanskem pravu, pa je ugotovljeno, da tožnikova terjatev ni nastala na zapitkih, ampak na dobavljenih živilih. Revizija tudi ni upravičena, če uveljavlja, da ustmena obvezna izjava toženke ne zadostuje za ustanovitev obveznega naslova, ker je glasom americkanskega prava za poroštvo in za prevzem dolga potrebno, da se napravi o pravnem opravilu pismena listina, podpisana od zavezanca, kajti ugotovljeno je v izpodbijani sodbi, da sta pogodnika ob prevzemu dolga imela v mislih avstrijsko pravo; ta izrek je obvezen kot dejanska

ugotovitev. Če sta se pa stranki ob sklepu pogodbe ozirale na avstrijsko pravo, ni dvoma temeljem §-ov 4 in 37 obč. drž. z., da je uporabiti določila občnega državlanskega zakonika.

Enako ne drži revizijski razlog št. 3 §-a 503 c. pr. r. Ni namreč v nasprotju s spisi, če prizivna sodba izvaja, da je navedeno v tožbi kot začetek terjatve pomotoma leto 1907, ker je po pričah dokazano, da so se živila dobavila v letih 1905 in 1906 in da se je toženka leta 1906 zavezala plačati. Okolščina, da tožnik ni izrečno trdil, da se je opravilo sklenilo po avstrijskem pravu, ne nasprotuje zadevni ugotovitvi prizivnega sodišča, kajti tožnikovo stališče, da je smatrati opravilo po avstrijskem pravu sklenjeno, je zadostno označeno s tem, da je tožba vložena pri avstrijskem sodišču temeljem avstrijskega prava.

R-I.

b) Pridobiti posestno pravico glede javnega blaga je možno le pod pogoji §§-ov 309, 311, 313 o. d. z.

Občinska pot, ki vodi mimo toženčeve hiše, je vpisana v zemljiški knjigi kot javno blago. Po tej javni poti gonijo vaščani, med njimi tudi tožnik, svojo živino na vodo in na pašo. Ko je tožnikov sin gnal tod živino, je prepovedal toženec naenkrat hojo in gonjo po tej poti. Zaradi motene posesti toženi je podal ugovor zavoljo nedopustnosti pravnice poti.

Rekurzu zoper sklep prvega sodnika, ki je zavrnil uveljavljeni ugovor in ugodil tožbenemu zahtevku, je rekurzno sodišče ugodilo, izpodbijani sklep s poprejšnjim postopanjem vred kot nič en razveljavilo radi nedopustnosti pravnice poti in tožbo zavrnilo.

Vrhovno sodišče je z odločbo z dne 11. decembra 1912 opr. št. R VI 351/12 revizijski rekurz zavrnilo iz teh razlogov:

Po §-u 1 pravilnika o podsodnosti so predmet sodne oblasti rednih sodišč državlanske pravnice stvari. Izrek izpodbijanega sklepa, da s tožbo uveljavljena zahteva ne sloni na državlanskem pravu, je opravičen.

Tožba zahteva zaščito v posesti trdeč, da je toženec motil tožnikovo pravico goniti živino na pašo in na vodo čez parcelo, ki je vpisana v seznamu javnega blaga kot občinska pot, s tem, da je

prepovedal izvrševanje te služnosti. Če se torej zahteva zanaša na sodno pomoč, mora temeljiti na državljanskem pravu, in ker gre za posest pravice, mora biti možno, opreti pridobitev posesti na določila §§-ov 309, 311, 313 o. d. z. Pritožnik navaja v revizijskem rekurzu, da so podani pogoji za navedena zakonita določila, češ, ker je tožnik izvrševal pravico živinogonje in hoje kot lastnik svojega posestva v svrhu boljšega gospodarstva, ter pot rabil, ne ker je javna, ampak ker je potrebna za uspešno gospodarstvo. Pritrđiti je sicer nazoru, da je pod pogoji možna pridobitev posestne pravice na stvareh, ki tvorijo javno blago, toda pridobitev pravice ostane vendar omejena na pogoje §§-ov 309, 311, 313 o. d. z., to je, da se izvršuje raba stvari kot izvrševalcu pristoječa pravica. Tega tukaj ni, v kolikor ima raba tuje stvari svoj izvor v splošni rabi, kajti raba stvari kot izvrševanje pravice je izključena, če je dovoljena enaka raba stvari sploh. Takega izvora je tožnikova raba, ker je ugotovljeno, da je pot, ki naj tožniku služi, javna in ker tožnik sam priznava, da rabijo vaščani to pot za živinogonjo sploh. Tega ne izpremeni tožnikova trditev, da rabi pot le, ker mu služi za boljše oskrbovanje posestva, kajti ni mogoče pridobiti pravice na tujem svetu, če je stvar že namenjena zadevnemu javnemu prometu.

R-i.

c) O tožbi za prostost lastnine po zasebnem pravu ima soditi redno sodišče celo v vodopravni zadevi. Ne procesualno, zgolj in merito je vpliven ugovor, da je upravno oblastvo ukrenilo odvod vodovja.

Dvignivši sklep pravnega sodnika, ki je tožbo zavrnil zaradi nedopustnosti pravnega pota, ker spadajo vodopravni spori pred politično oblastvo, je rekurzno sodišče naložilo razsoditi zadevo brez ozira na ta ugovor, češ, da se mora zadeva smatrati za zasebnopravno. Tudi vsled deževja zbrano vodovje spada v okvir vodopravnega zakona, toda v področje političnega oblastva pripadajo po §-u 53 deželnega vodopravnega zakona za Kranjsko od dne 15. maja 1872 št. 16 drž. zakona, le zadeve, ki se tičejo rabe, odvajanja in odvrčanja vodovja po vodopravnem zakonu (»po tej postavi«). Iz tega besedila sledi, da utegne priti v poštev raba, odvajanje in odvrčanje vodovja tudi še po drugih zakonih, na primer po

zdravstvenih, po stavbnem redu, po obrtnem redu. V takih primerih so uporabiti zgolj predpisi le-teh zakonov tudi za pristojnost. Enako mora rešiti zadevo sodišče, kadar se toži zasebnopravno (primerjaj § 3, odst. II. državnega vodoprnega zakona od 30. maja 1869 št. 93 d. z., tudi zadnji odstavek §-a 53 in drugi odstavek §-a 61 citiranega deželnega vodoprnega zakona).

Odbivši revizijski rekurz, je v r h o v n o s o d i š č e z odločbo od 15. oktobra 1912 opr. št. R VI 272/12, pritegnilo rekurznemu sodišču in dodalo te-le r a z l o g e:

Tožnik zahteva zaščito lastnine travnika, ki je ogrožena vsled baje protipravno izkopanega jarka na toženčevem vinogradu, češ, da je s tem naravni odtok po javni potni parceli tekoče padavine izpremenjen; da se pesek nanaša na travnik in da se tako trava in košnja uničuje. Zahteva zasutve jarka ali pa naprave, da se bo popisani poseg zabranil. Tožbeni predmet je zasebna pravica, zakaj hoče se zaščite lastnine zoper poseg, ki se odkriva kot prilaščanje služnosti. (§§ 523, 472, 477, št. 2, 492 o. d. z.) O tem ima soditi redno sodišče. (§ 1 j. n.) Državni vodopravni zakon določa v §-u 11 sicer res, da lastnik spodnjega zemljišča ni upravičen, ovirati naravno odtekanje tekoče vode in padavine v škodo zgornjega zemljišča; isti zakon (§ 27) prepušča deželni zakonodaji, da ona v zakoni predpise o rabi, odvajanju in odvratanju vodovja in zlasti tudi o pristojnosti; deželni vodopravni zakon za Kranjsko (§ 53) določa, da spadajo v področje političnega oblastva vse zadeve, ki se tičejo rabe, odvajanja in odvratanja vodovja po tem zakonu. Toda s to določbo, ki velja najprej javnopravnim interesom, ni odstranjena pravica sodišč, odločevati o obstoju in o obsegu zasebnih pravic. Ali je toženec za napravo jarka dobil dovoljenje političnega oblastva in ali je postopal, le ukloivši se vodo-, oziroma cestno-policijskemu nalogu upravnega oblastva, to dvoje se naj ne razglablja pri razmotrivanju vprašanja, če je pravni pot nedopusten. Pri presoji stvari same naj se preišče in razmotri, so-li to zadevajoče trditve resnične in kakšen vpliv ima tak nalog na pravni položaj.

Dr. F. G.

č) **Izvenredni revizijski rekurz je dopusten v postopanju o dovoljevanju poti za silo, ako se je predlogu ugodilo na pomanjkljivi podlagi. Pot za silo se naj dovoli zares izjemoma. Navodila za postopanje.**

Zoper enakoglasna sklepa spodnjih stopenj, ki sta ustrezno s predlogom predlagatelja dovolila pot za silo, ker ne zadošča več dosedanja komunikacija po javni parceli — strugi potoka, ob nalivih preplavljeni, je v r h o v n o s o d i š č e s sklepom od 3. oktobra 1911 opr. št. R VI 276/11, vsled revizijskega rekurza nasprotnikov razveljavilo sklepa prvih stopenj in je vrnilo prvemu sodišču pravno zadevo v novo razpravljanje in odločenje, izrekši, da naj govori tudi o stroških pravnih pomočkov.

Izvenredni revizijski rekurz je dopusten, ker sta spodnji stopnji dovolili pot za silo temeljem pomanjkljive podlage, v nemar pustivši določbe zakona od 7. julija 1895 št. 140 d. z., zlasti določbe §§-ov 1 do 4, 7, 12, 15. Načeloma se naj pot za silo dovoli le tistikrat, če nepremičnini za redno obdelavo in rabo manjka potrebne potne zveze, bodisi potne naprave s tirom ali saj pravice pota (služnosti), to je, če take zveze sploh ni ali pa če se vidi zveza nezadostna, če koristi poti za silo prekašajo pretečo škodo zemljišč, ki se naj obremene, in če je tale škoda kar najmanjša. Slučaji dovolitve naj bodo kar mogoče izjemni. Teh pogojev ni možno s sigurnostjo razbrati iz podatkov krajevnega ogleda, mnenja izvedencev in priloženega nezadostnega narisa, marveč nastaja vprašanje, se-li ne bi dala v vodnim vplivom manj izpostavljen, pa bolj poraben stan postaviti do sedaj od pretežne večine zanimanih posestnikov rabljena, v potočni parceli ležeča potna proga? In zopet, ali se ne bi dala s primerno manjšimi stroški ustvariti potna naprava drugod, kakor se predlaga, v smeri od ceste preko pašnika (kjer so proponirali pot nasprotniki)? Ne izhaja, da je potrebna pot za silo, kakor se predlaga, ker so izvedenci in skladno z njimi prvi sodnik ugotovili, da je vožnja po sedanji progji nepripravna in nevarna, in ker se pravi, da bi pot v smeri od ceste preko pašnika bila 700 m dolga in da bi mnogo stala. Dokler ne stoji, da odprava pomanjkljivosti dosedanjega pota, odnosno naprava pota v označeni drugi smeri preko pašnika nista ali sploh neizvedljivi, ali pa izvedljivi le s stroški, ki ne stoje v nobenem razmerju s koristimi, ki jih imata potni zvezi nuditi, toliko časa se ne da odgovoriti na vprašanje, je-li predlog

neobhoden, da se dovoli pot za silo v zahtevani smeri. Enako se doslej ni razmotrivalo, koliko bi stala naprava vožne poti in poprava proge v predlagani smeri, dalje koliko naprave za bran zoper prestopanja na zemljišča. Ti podatki so bistveni za presojanje o koristih in hibah.

Vrhovno sodišče kritizira tudi obliko prvosodnega sklepa, ker sklep brez označbe pravne kakovosti kar splošno izreka, da se predlagateljem dovoli »pot za silo«, in ker naris ne ustreza svrhi, da se stvarni položaj čim najtočneje nazorno vidi. Češ, odločba bodi podlaga za knjižni vnos, ki more dovesti ali do vknjižbe lastninske pravice na odstopljena tla (§ 7), ali do vknjižbe služnosti hoje ali vožnje, ali do razširjenja že obstoječih potnih pravic (§ 3). Ugotovitev poti za silo naj bo kolikor mogoče natančna in situacijski naris ne sme biti površen (§ 15). Na vse te momente se oziraj prvi sodnik pri novem sklepanju in izreci tudi o stroških pravnih pomočkov, kajti o stroških postopanja bodi izrek skupen s stvarjo (§ 25, odst. 2.).

Dr. F. G.

d) Farna občina je juristična oseba, ki ima pravdno zmožnost, ter jo na Kranjskem zakonito zastopa stavbinski odbor v zadevah cerkvenih stavb. — Cerkvenih občin avstrijsko pravo ne pozna.

Zamrli župnik X v Šmihelu pri Žužemperku, kjer so zidali novo cerkev, je zalagal potrebno gotovino za zidanje cerkve iz lastnega imetja. Pri zapuščinski razpravi se je dognalo, da znaša župnikova terjatev 17.161 K 96 v. Župnikova sestra kot njegova oporočna glavna dedinja vtožuje sedaj to terjatev. Tožbo je naperila proti cerkveni občini Šmihel, oziroma zoper stavbni odbor za zgradbo nove cerkve v Šmihelu, za stopan po načelniku in odbornikih.

Pravdno sodišče je zavrnilo tožbeni zahtevek, ker avstrijsko pravo ne pozna »cerkvenih občin«, pač pa »farnih občin«, (zakon z dne 7. maja 1874 št. 50 drž. zak.), katere zastopa občinski zastop v zmislu ministrske naredbe z dne 31. decembra 1877 št. 5 drž. zakona iz leta 1878, dočim nima tudi toženi stavbni odbor značaja in svojstva juristične osebe. Proti stavbnemu odboru, ki ne more imeti lastnega imetja, bi bilo nemogoče vsako izvršilo, ne

glede na to, da ta odbor ne more zastopati farne, še manj pa cerkvene občine glasom navedene ministrske naredbe. Ugovor tožencev, da pasivno niso legitimirani, se smatra torej utemeljenim.

Prizivno sodišče je razveljavilo to sodbo s sklepom po zmislu §-a 496 št. 2 in 3 c. pr. r. in naročilo prvemu sodišču, da nadaljuje razpravo iz teh razlogov:

Ni dvomno po vsebini in namenu tožbe, ki je pač v formuliranju in v besedilu nejasna, da hoče tožnica tožiti župno cerkev v roki stavbnega odbora v Šmihelu in da jo je tudi tožila, ker je bila tožba dostavljena povsem pravilno načelniku stavbnega odbora. Zato bi bila predvsem stvar tožnice, pa tudi pravnega vodstva, da odpravi po zmislu §-a 182 c. pr. r. nedoločno besedilo potom umestnih popolnitev in popravkov.

Glede ugovarjane pravdne zmožnosti in pasivne legitimacije pa se ugotovi, da je »cerkvena občina« Šmihel pri Žužemperku, ki je navedena kot toženka, istovetna s »farno občino«, ker cerkvenih občin ni in se ne sme podtikati tožnici, da hoče tožiti neobstoječo korporacijo. Nasprotno pa ustanovitev farnih občin ni le projektirana po §-u 35 zakona z dne 7. maja 1874 št. 50 drž. zak., marveč so take občine že ustanovljene in obstoje, kljub temu, da še ni posebnega zakona, kakor ga obeta § 37 ravnega navedenega zakona. Od tega časa so farne občine priznane kot juristične osebe v zmislu §-a 26 o. d. z., in sicer ne le v upravnem, ampak tudi v zasebno-pravnem oziru glasom določb vrhovnega sodišča (n. pr. odločbe št. 4061, 4415, 4656 Gl. U. N. F.).

Temeljem ministrske naredbe z dne 31. decembra 1877 št. 5 drž. zakona iz leta 1878, zastopa farne občine začasno krajevna občina v deželah brez zadevnih deželnih zakonov, na Kranjskem pa stavbinski odbori, sestavljeni temeljem končnega odstavka navedene naredbe v zmislu deželnega zakona z dne 20. julija 1863, št. 12 dež. zakona.

Po nejasni označbi, oziroma kot eventualni toženec navedeni stavbni odbor torej ni tožen kot tak, marveč le kot zastopnik farne občine, to pa po pravici, ker bi bila farna občina sicer sploh brez zastopnika in bi ne mogla niti tožiti, niti tožena biti. Stavbni odbor kot tak res nima niti samostojne pravdne eksistence, niti lastnega imetja, torej tudi ne pravdne zmožnosti, toda kot zastopnik farne

občine je pravilno tožen ter poklican v to, da vodi kot zastopnik farne občine zanjo aktivne in pasivne pravde.

Uvedeni ugovori torej niso utemeljeni in postopanje je ostalo pomanjkljivo, ker se je opustila razprava o dejanskih meritalnih trditvah. Ta naj se nadaljuje šele po pravomočnosti tega sklepa, ker so gorenja temeljna vprašanja, ki pridejo v poštev, še preporna v javnem in državljskem pravu.

Vrhovno sodišče, ki ni ugodilo rekurzu, se sklicuje v svoji odločbi z dne 5. junija 1912 opr. št. R VI 155/12-1 vobče na umestna izvajanja izpodbijanega sklepa ter dodaja te - le

r a z l o g e:

Nagibi, iz katerih je prvo sodišče zavrnilo tožbo v materialnem oziru, odrekajo tožencem pravdno zmožnost (§ 7 c. pr. r.), ne oziraje se pa na to, imajo li toženci materialno legitimacijo za (pasivno) tožbo, kar je nasprotno predpogoj za strankino in pravdno zmožnost. O tem pač ni dvomiti, da tožba ne zahteva plačila za terjatev od stavbnega odbora za novo cerkev v Šmihelu kot upravnega organa, ampak od cerkvenega stavbenega fonda, ki je last tamkajšnje farne občine in ki je zastopan po imenovanem stavbinskem odboru.

Zgolj jezikovna netočnost je to, če se v tožbi govori o cerkveni in ne o farni občini. Z ozirom na obče znane razmere po deželi na Kranjskem že prvi sodnik ni mogel imeti opravičenih pomislekov, da meri tožba na rimsko-katoliško farno občino, nazivajoč jo cerkveno občino. To, da je tožen poleg farne občine kot imeteljce cerkvenega fonda po zmislu §-ov 36 in 37 zakona z dne 7. maja 1874 št. 50 dež. zak. tudi stavbni odbor, nima pomena, kakor da bi hotela tožba pravdi pritegniti od prve različno juristično osebo kot drugo toženko. S tem se ustreza zgolj ministrski naredbi z dne 31. decembra 1877 št. 5 drž. zak. iz leta 1878, ki določa, da morajo zastopi kraljevskih občin oskrbovati zadeve katoliških farnih občin, dočim je ostal neizpremenjen delokrog v posameznih kraljestvih in deželah vsled posebnih zakonov obstoječih cerkveno konkurenčnih odborov, če se je torej z ozirom na zakon z dne 20. julija 1863 št. 12 dež. zak. za Kranjsko tožba dostavila načelniku stavbinskega odbora, je po pravdnem redu povsem pravilno tožen postavni organ, ki je poklican zastopati toženo smotreno imetje.

Dr. VI. Pegan.

e) Nabava materiala po stavbeniku v svrhu daljnjega razpečavanja, če tudi v obliki sezidane stavbe, je trgovsko opravilo (člen 271 št. 1 trg. zakona).¹⁾

Tožnik uveljavlja pri okrajnem sodišču svojega domovališča v zmislu §-a 88 odst. 2 pravilnika o podsodnosti kupninsko terjatev za prodan pisalni stroj proti tožencu, ki je s t a v b e n i k. Tožba se opira na fakturo, ki je imela predpisani zaznamek glede kraja plačila in tožbe, pri razpravi pa se je še dognalo, da je toženec prejel brez očitanja fakturo zaeno s pisalnim strojem, namenjenim za porabo pri svojem obratovanju.

Prvi sodnik je ugodil toženčevemu ugovoru krajevne nepristojnosti in tožbo zavrnil, ker je toženec zgolj stavbeni podjetnik, katerega ni prištevati osebam, ki opravljajo trgovski obrt.

Rekurzno sodišče je izpremenilo prvosodni sklep in navedeni ugovor krajevne nepristojnosti zavrnilo po ugotovitvi, da presega toženčev obrat meje rokodelske obrti, ker je toženi imel že ob času naročila za pisalni stroj dva pisarniška pomočnika in je potreboval pri svojem podjetju pisalni stroj.

Revizijski rekurz je bil brezuspešen. Vrhovno sodišče navaja v svojem sklepu z dne 3. decembra 1912 opr. št. R VI 362/12 te-le

r a z l o g e:

Za presojo, je-li kupovanje materiala za stavbenika trgovsko opravilo, ni odločilen način, kako se material dalje razpeča, mero-dajno je le dejstvo, da temelji dobava v namenu nadaljnjega razpečavanja, če tudi je zazidani material po stavbi imobiliziran. Dobava stavbenega materiala je torej absolutno trgovsko opravilo po zmislu člena 271 št. 1 trg. zakona. Ker pa je rekurzno sodišče ugotovilo, da se toženec peča s trgovskimi opravili obrtoma, je bilo tudi opravičeno, da je smatralo toženca kot trgovca.

B. B.

¹⁾ Glej nasprotne odločbe v Manzovi izdaji trg. zakona pri členu 271 št. 1 v tretji opomnji.

f) Slučaj opozicijske tožbe (§ 35 izvrš. r.). — Kakšna ponudba dolžnega plačila zadostuje za opravičeno sodno položbo po §-u 1425 obč. drž. zak.? — Zavrnitev v pravdi ponudenega dokaza iz razlogov §-a 275 civ. pr. r. se ne more presoditi v revizijskem postopanju.

Tožnik je kupil meseca junija 1910 od toženca čreslo v gozdu X in sicer, kakor trdi, le ono čreslo, ki ga bo toženec zložil na kupe na svoje stroške. Prišlo je do nesporazumljenja in tožbe. V poravnavi, sklenjeni dne 5. maja 1911 med strankama, se je zavezal sedanjemu tožniku, »da prevzame na licu mesta čreslo, ki se nahaja v gozdu in katerega je kupil meseca junija 1910, ga stehta in plača po teži za določeno ceno do 1. junija 1911.«

To se ni zgodilo, na kar se je ukazalo kupcu na prodajalčev predlog izvršilnim potom po zmislu §-a 354. izvrš. r., da izpolni prevzete dolžnosti najkasneje do 15. julija 1911, ker bi se sicer naložila na daljni predlog globa 100 K.

Mejčasno je tožnik stehal v odsotnosti toženca, ki se opetovanim vabilom k skupnemu tehtanju ni odzval, čreslo, kolikor je bilo zloženega v gozdu na 21. kupih, naznanil tožencu s pismom 17. julija 1911 težo, in po teži izračunjeno kupnino v znesku 238 K 98 v ter prosil za odgovor, če je toženec s tem obračunom zadovoljen. Toženi je odgovoril v pismu 27. julija 1911, da ni stehano vse čreslo, da pristaja na prevzemu vsega v gozdu se nahajajočega čresla in da je zadovoljen le s plačilom 400 K.

Na nov predlog se je naložila kupcu zapretna globa. Zaslišan dne 21. avgusta 1911 v izvršilnem postopanju, je izjavil tožnik, da je prevzel vse kupljeno čreslo, znesek 238 K 98 v pa položil v sodno hrambo, dočim je toženec, zaslišan 10. septembra 1911, zahteval prevzem tudi onega čresla, ki se nahaja sicer še v gozdu, osobito onega, s katerim je pokrita delavska koč, ter je izjavil, da prevzame znesek 238 K 98 vin. le na račun cele kupnine. Kupčeva tožba zahteva ustavitve izvršbe, ker je izvršilni naslov vsled popolne izpolnitve sklenjene poravnave ugasnil.

Prvi sodnik je ugotovil temeljem od toženca lastnoročno podpisanega zapisa o svojčas sklenjeni pogodbi in opirajoč se na povedbe prič, da je tožnik kupil, kakor običajno, vse čreslo, kar je na kupih zloženega. Odklonil je zaslišanje po končani razpravi v zmislu §-a 194 civ. pr. r. ponudene priče o tem, da je ostalo v gozdu ne-

prevzeto in neiztehtano čreslo, tudi ni zaslišal strank o vsebini sklenjene pogodbe ter tožbeni zahtevek z a v r n i l, ker izhaja iz tožnikovih navedb samih, da ni ponudil kupnine pravilno, iz toženčeve izjave (10. septembra 1911) pa, da ni resnična tožnikova trditev o odklonitvi kupnine po tožencu. Obljuba v pismu 17. julija 1911 še nikakor ne zadostuje, treba bi bilo dejanske ponudbe bodisi z izročitvijo denarja v roke bodisi s pošiljanjem po pošti. Če bi potem toženi prejem denarja odklonil, bi bila sodna položba v zmislu §-a 1425 obč. drž. z. opravičena in bi tožnika odvezala nadaljne plačilne dolžnosti.

Prizivno sodišče je ugodilo tožbenemu zahtevku. Smatralo je sicer v soglasju s pravdnim sodiščem, da ponudba kupnine ni bila zadostna in založitev v sodno hrambo neopravičena, a se razlikuje v presoji posledic plačilne zamude, ker je mnenja, da po §-u 354 izvrš. r. predlagano izvršilo ni osebovalo izterjanje kupnine, to je denarne terjatve, kajti izvršilna sredstva, navedena v izvršilnem redu, so natančno določena za gotove dajatve in se more voditi izvršilo za denarne terjatve le po zmislu §-ov 87 do 345 izvrš. reda. Tukaj pa je bila prediagana in dovoljena izvršba po §-u 354. izvrš. r., ki ne more zadeti tudi zahteve na plačilo kupnine in je glede denarnih terjatev nedopustna. Za pravdo je torej brez pomena, je-li založba opravičena ali ne. Le tehtanje in prevzem kupljenega čresla je bilo izsiljivo z dovoljeno izvršbo. To dejanje pa je tožnik izpolnil. — Zavrnitev predloga na zaslišanje priče, ponudene po razpravi, je opravičena v določbi §-a 194 c. pr. r., okoliščina, po kateri naj se zasliši ta priča, je za prizivno stopinjo novo dejstvo, ki v zmislu §-a 482 civ. pr. r. ne pride v poštev.

Vrhovno sodišče je potrdilo izpodbijano sodbo z odločbo z dne 3. decembra 1912 o p r. š t. R VI 624/12 izrekajoč, da ni treba ni presoditi od prizivnega sodišča zastopano pravno menje, ker je njegova domneva že početkoma pravopomotna, da položba zneska 238 K 98 v ni opravičena po §-u 1425 obč. drž. z., dasi so v istini podani vsi pogoji tega zakonitega določila za opravičeno sodno položbo. Iz toženčevega odgovora na tožnikovo pismeno poročilo sledi, da odklanja toženec prejem zneska 238 K 98 v kot polno plačilo za čreslo, katero bi bil moral tožnik prevzeti temeljem poravnave. V soglasju s tem je tudi toženčevo stališče v izjavi

pri izvršilnem sodišču, da je ponudeni znesek le delna kupnina in da jo sprejme zgol s to omejitvijo.

Po §-u 1413 obč. drž. z. ne more upnik ničesar drugega zahtevati in dolžnik nima ničesar drugega plačati kot to, v kar je zavezan. Zavezan pa je tožnik le plačati znesek 238 K 98 v. Če toženi tega zneska ni sprejel kot polno plačilo, je ustvaril položaj, ki zahteva sodno položbo kot izhod, da je tožnik plačal s tem, kakor je plačati hotel in bil obvezan plačati. Če pa je ugotovljeno, da je tožnik izpolnil sodno poravnavo tudi v točki plačila kupnine za prevzeto čreslo, ni dvoma, da je tožbeni zahtevek opravičen, to pa celo tedaj, če bi bilo v reviziji zastopano stališče pravilno, da se je hotelo z izvršbo izsiliti izpolnitev poravnave v celem obsegu.

Kar se tiče dokaza po naknadno ponudeni priči, je bil zavrjen od prvega sodišča po §-u 275. civ. pr. r. v prepričanju, da je ponuden v zavlačevalnem namenu. Prepričanje o namenu pravdo zavleči pa je dejanski moment, ki se v revizijskem postopanju presoditi ne more.

B. B.

g) Na izpodbojni zakon z dne 16. marca 1884 št. 36 drž. zak. oprti tožbeni zahtevek ne spada pod trgovsko sodišče, dasi je izpodbijano pravno dejanje trgovsko opravilo.¹⁾

Trgovska tvrdka je plačala tožencu, v trgovski register vpisanemu trgovcu, dolg na kupnini iz pravomočne sodbe v namenu, da prepreči izvršilno prodajo zarubljenega blaga. Tvrdka je prišla kmalu nato v konkurz. Konkurni sklad izpodbija sedaj to plačilo z ozirom na toženčevo vednost, da je bila tvrdka ob času danega plačila insolventna, s tožbo, vloženo pri trgovskem odseku deželnega sodišča. Toženi je ugovarjal stvarno nepristojnost.

Pravdno sodišče je temeljem ločene razprave ugovor s sklepom zavrnilo, rekurzno sodišče pa je toženčevemu rekurzu ugodilo iz teh-le

r a z l o g o v :

¹⁾ Jednaka odločba z dne 20. aprila 1911 opr. šte. R VI 112/11 (uradna zbirka šte. 1425); nasprotna z dne 16. maja 1911 opr. šte. R II 428/11 (Jur. Blätter šte. 29 str. 324).

Toženčeva terjatev je nastala nesporno iz objektivnega ali subjektivnega trgovskega opravila tožeče tvrdke. To opravilo pa je tožnici nasproti vsled plačila izpolnjeno in končano. Če se izpodbija pravni učinek navedenega plačila nasproti konkurznim upnikom tožnice temeljem izpodbojnega zakona z dne 16. marca 1884 št. 36 drž. zak., je to od plačila povsem neodvisen in ločen zahtevek, ki se pač ozira na plačilo, a nima izvora v plačilu, ampak v dejanskih in imovinskih razmerah kridatarjevih, kakor v daljnih pogojih izpodbojnega zakona.

Zaradi tega je tožbeni zahtevek neodvisen od pravne lastnosti izpodbijanega plačila. To, da je bil plačan trgovski dolg, ne daje plačilu pravnega značaja trgovskega opravila, kakor trdi tožeči sklad.

Ne gre torej za spor iz trgovskega opravila v zmislu §-a 51. pravilnika o podsodnosti. Dogovor o pristojnosti po zmislu §-a 104 pravilnika o podsodnosti je nedopusten, drugega pogoja za trgovsko podsodnost ni, rekurz je torej neopravičen.

V r h o v n o s o d i š č e je revizijski rekurz zavrnilo z odločbo z dne 17. decembra 1912 opr. št. R VI 374/12, nanašajoč se na povsem umestne razloge rekurznega sodišča.

B. B.

h) Za izbris po §-u 38 c zemlj. zak. dovoljene predznambe ni treba niti roka za opravičbeno tožbo po §§-ih 41, 42, niti naroka po §-u 45 zemlj. zak.

Na zemljišču vlož. št. X štajerske deželne deske je bila predznamenovana kot realno breme dolžnost, izvirajoča za vsakokratnega lastnika zemljišča iz patronatnega razmerja za rimsko-katoliško cerkev A. Lastnik zemljišča je prosil za izbris predznamenovanega realnega bremena.

Deželno sodišče v G. je odredilo o tej prošnji po §-u 45 zemlj. zak. n a r o k. Rekurzu finančne prokurateure zoper ta sklep je višje deželno sodišče v G. ugodilo in prvemu sodniku naročilo, da izda o izbrisnem predlogu stvarno rešitev.

Revizijskemu rekurzu v r h o v n o s o d i š č e z odločbo z dne 15. oktobra 1912 opr. št. R VI 313/12, ni ugodilo iz t e h r a z - l o g o v :

Revizijski rekurent ima prav, trdeč, da nazor rekurznega sodišča, češ da odločbe o patronatnih pravicah ne pristojajo sodišču, ampak bogočastnim oblastvom, v svoji splošnosti ni pravilen, ker nastopa sodna pristojnost v slučaju, če postane vprašanje sporno, komu gre patronat (§§ 33, 34 zakona iz leta 1874 št. 50 drž. zak.). Tudi to je res, kar trdi pritožba, da je predpis dvornega dekreta z dne 24. oktobra 1806 št. 789 zbirke just. zak., za ta slučaj neporaben.

Toda iz tega revizijski rekurent ne more ničesar za svoje stališče izvajati, kakor tudi ne iz tega, da preroka upravičenost svoječasne dovolitve za predznambo. Tukaj o tem ni odločevati. Ozirati se je le na to, da gre za knjižno predznambo v zmislu §-a 38 točke c zemlj. zak. Glede take predzambe pa ni treba roka za opravičbeno tožbo po §§-ih 41, 42 zemlj. zak., ker se opravičba v tem slučaju ne izvrši pravdnim potom. Iz tega sledi, da tukaj niti naroka v zmislu §-a 45 odst. 2 zemlj. zak. ni treba.

Dr. M. D.

B. Kazensko pravo.

Kazni radi nereda v zmislu §-a 236 k. pr. r. se morajo takoj izreči; radi odklonitve sodnika in radi utemeljevanja odklonitve ob sebi kazen radi nereda še ni dopustna.

V kazenski stvari radi žaljenja časti duhovnika F. P. zoper davčnega upravitelja A. O. je bila dne 20. decembra 1911 pred okrajnim sodiščem glavna razprava. Obdolženčev zagovornik je bil advokat dr. O. I. Med zasliševanjem neke priče je dobil zasebni obtožitelj pravico priči staviti vprašanja, pa je pričel dejanski stan razlagati. Zagovornik je dejal, da ima zasebni obtožitelj monolog. Za to je dobil odvetnik ukor. Zagovornik je na to odklonil razpravnega sodnika, češ, da je prizadet, ker zasebnemu obtožitelju daje več prostosti, kakor obdolžencu, osobito ko slednjemu ni dal besede in ko zapisnika ni narekoval čisto v zmislu pričine izpovedbe. To se je zapisalo in se je razprava preložila na drugi dan 21. decembra.

Pri novi razpravi je proglasil sodnik sklep okrajnosodnega predstojnika, da se odklonilnemu predlogu ne ugodi; obenem pa je sodnik objavil sklep, da kaznuje zagovornika, ker je

kratil sodišču dolžno spoštovanje stem, da je dvomil o sodnikovi nepristranosti, z denarno globo 60 kron.

Okrožno kakor prizivno sodišče v T. je pritožbo zoper ta zadnji sklep kakor nedopustno zavrnilo, vrhovni kasacijski dvor pa je na ničnostno pritožbo v obrambo zakona z odločbo z dne 11. junija 1912 opr. št. Kr IV 256/12-1 izreklo, da je sklep kršil zakon, in ga kakor ničnega razveljavilo.

Razlogi.

Po §-u 236 k. pr. r. storjeni sklep razpravnega sodnika ni vzdržljiv. Zagovornik je bil le radi tega radi nereda kaznovan, ker je dvomil o nepristranosti sodnika. Po §-u 72 k. pr. r. se morejo člani sodišča odklanjati, ako so taki vzroki, ki dajo dvomiti o polni nepristranosti onega, ki se ga odklanja. Ne gre za to, ali so bili odklonitveni razlogi v tem slučaju zadostni v zmislu §-a 72 k. pr. r. Za utemeljitev odklonitvenega predloga zatrjevane okoliščine se niso ustanovile. Na vsak način pa se v predlogu na odklonitev in v prednašanju utemeljitve, ki spada k odklonitvi, in po obliki ni nedostojna, ne more videti kršenja sodišču dolžnega spoštovanja. To je le tedaj dano, ako je obnašanje tako, da kali red ali krati čast in ugled sodišču. Da gre tako obnašanje zagovorniku na rovaš, se ni trdilo. Zaradi odklonitvenega predloga samega pa razpravni sodnik še ni smel izreči kazni radi nereda.

K temu še pride, da se je kazen radi nereda izrekla še le drugi dan, kar niti svrhi, niti bitstvu kazni radi nereda ne odgovarja. Kazni radi nereda se izrekajo kakor disciplinarne odredbe fakultativno spričo sodišču pristoječe preventivne kaznovalne pravice; morajo se torej, ako naj imajo kak učinek, takoj izreči.

Potemtakem je jasno, da je omenjeni sklep razpravnega sodnika z dne 21. decembra 1911 kršil zakon v določbah §§-ov 236 in 72 k. pr. r. Bilo je torej ničnostni pritožbi v obrambo zakona generalne prokurature po §-u 33 k. pr. r. ugoditi in v zmislu §-a 292 k. pr. r. odločiti.

Dr. M. D.

Književna poročila.

Vorträge über den Vorentwurf zu einem oesterreichischen Strafgesetzbuch, gehalten in der Oesterreichischen kriminalistischen Vereinigung Oktober 1910 — März 1911, Manz, Wien, 1911. Str. 632.

Obsežna knjiga predavanj o prednačrtu kazenskega zakonika spričuje, kako delavna je bila avstrijska združba kriminalistov (Ö. K. V.), da pripravi pot — načrtu. Justično ministrstvo je v predgovoru k prednačrtu samo priznalo, da še ne precizuje svojega konečnega stališča k problemu. Torej je bila nujna potreba, da se mnenja kriminalistov in strokovnjakov, katerih delokrog sega v polje kazenskega prava, obrazlože v javnosti. Ta mnenja naj bi ne bila le pomoček za proučevanje prednačrta, ampak obenem tudi preizkus njegove znanostne in praktične uporabnosti. Vspех tega preizkusa je bil kaj ugoden. Če ravno pogršamo med predavatelji pač nekatere avstrijske vodilne zastopnike kazenske vednosti, mora vendar že dejstvo samo, da se je 24 učenjakov v splošnem zelo ugodno o avstrijskem načrtu izrazilo, odločno pa ugodnejše kakor o nemškem vzradostiti zasnovatelje prednačrta, pa tudi avstrijske pravnike [sploh. To tem bolj, ker je bilo med predavatelji tudi nekaj inozemskih kriminalistov.

V tem naznanilu knjige ne gre, da bi navajal ideje vseh predavanj podrobno. Vendar naj bodo dovoljene vsaj nekatere opazke.

Prvo predavanje je uvod, ki ga je podal dr. Edmund Benedikt, član komisije za zasnovo prednačrta. Obljublja le kurzorno obdelavo materijala, ali v njegovi roki postalo je predavanje pregleden in jasen resumé o vsebini celega prednačrta; tuptam odkriva celo dogodbe izza komisijskih posvetovanj, kar zanimivost pa tudi vrednost predavanja zelee povzdiguje.

O prištevitosti se je, naravno, mnogo razpravljalo; govoril je psihiater dr. Wagner pl. Jauregg, psiholog dr. Adolf Stöhr, profesor kazenskega prava dr. Adolf Lenz. Za njihovimi predavanji se je razvila živahna in obširna diskusija, ki je takisto sprejeta v knjigo. Sorodna po gradivu so bila predavanja psihiatra dra. Berzé-ta o odnošajih blaznic in kazenskega pravosodja; o tej priliki je podal predavatelj tudi predloge glede blazniških zdravnikov, ki se bodo morali vpoštevat.

O pojmu hudobnega naklepa pa nemarnosti sta predavala dr. pl. Hippel in dr. Löffler; le ta je ostro bičal sedaj veljavno prakso glede teh pojmov ter jo značil za zelo udobno, ali pravno nevzdržno.

Pri poglavjih odgovornosti za vspeh (Erfolghaftung) in povzročenju nevarnosti (Gefährdung), kateri si je izbral dr. Avgust Miřička za svoje predavanje, obravnaval je ta tudi nauk o zmoti in nesposobnem poskusu, povsodi pod vidikom, da treba uspeh smatrati le za simptom, ne pa za merilo krivde.

Izmed govorov, ki so se bavili še s splošnim delom prednačrta, naj omenim še predavanje dra. Hans-a Gross-a o silobranu in nujni sili, in dra. Delaquis-a o rehabilitaciji in dra. grofa Gleispacha o koneksiteti kaznivih dejanj Z zavarstvenimi sredstvi so se pečali Stoos, Wagner pl. Jauregg pa Raimann.

Dosti se je govorilo tudi o posebnem delu kazenskega zakonika. Posebno vspela so predavanja dra. Haberde in dra. Nicoladoni-ja o telesnih poškodbah, dra. Fritscha in dra. W. Mittermaierja o splošnih deliktih, dra. Makarewicz-a o varstvu časti, in še nekaj drugih.

Na polje kazenske pravde se je podal dr. Rosenblatt, ki je govoril o prisežnikih (večnikih). V predavanju se zelo zavzema za ta inštitut, pride pa na vse zadnje vendar do zaključka, da je boljši kakor porotna klop ali prisežniški sodni zbor še vedno zbor učenih sodnikov, ako se jim da v roke moderni kazenski zakonik, ki jim daje tudi dovoljno prostost pri prostem preudarku glede krivde in kazni. Ali baš v tem oziru pa mu je vstal med predavatelji nasprotnik v osebi voditelja klasične kriminalne šole, prof. dr. Birkmeyer. Ta je namreč povdarjal, da vidi v tem, ako naš prednačrt ne daje sodnikom preveč take prostosti, prav posebno vrednosti našega prednačrta, ki ga baš radi tega ceni višje kakor nemškega, ker mu gre ta v tem oziru predaleč. *Dr. M. D.*

Festschrift zum 31. Deutschen Juristentag 3.-6. September Wien 1912. Gewidmet vom Wiener Ortsausschuss. Verlagsbuchhandlung Carl Fromme. Wien und Leipzig 1912.

Pričujoči spis ima trajno vrednost in zasluži, da opozorimo nanj tudi slovenske pravnike.

Profesor dr. Adolf Menzel podaje v sestavku „*Naturrecht und Sociologie*“ (str. 1 do 60) kratek, a vrlo zanimiv in jasen pregled sistemov sociologije, te najnovejše, toliko važne panoge državne vede. Dunajski pravni historik dr. Hans pl. Voltelini priobčuje v skici „*Die Anfänge der Stadt Wien*“ (str. 61 do 105) nekaj podatkov iz najstarejše zgodovine, deloma tudi pravne povestnice dunajske, dočim poroča znani graški pravni historik in najznamenitejši poznavatelj domače numizmatike prof. vitez Luschin na str. 149 do 179 o dunajskem denarstvu v srednjem veku (Wiener Münzwesen im Mittelalter). Spisa profesorja Roberta Bartscha: „*Wiener Gerichte im Vormärz*“ (str. 105 do 149) ter prof. Sigmunda Adlerja: „*Das adelige Landrecht in Nieder- und Oberösterreich und die Gerichtsreformen des XVIII. Jahrhunderts*“ (str. 179 do 237) se deloma izpopolnjujeta. Prvi opisuje sodne razmere od XVIII. stoletja do 1848 na teritoriju dunajskega mesta, drugi slika velike terezijanske in jožefinske sodne reforme v Nižji in Gornji Avstriji, ki so se uvedle kmalu nato v vseh avstrijskih deželah, in postanek ter uvedbo jožefinskega sodnega pravilnika. Oba sestavka, temelječa na obsežnih arhivalnih študijah, sta dragocen donesek k toli zanemarjeni avstrijski pravni povestnici novejši dobe. Tem pretežno zgodovinskim prispevkom se pridruže končno na str. 237 do 250 veleinstruktiven referat dvornega svetnika pri upravnem sodišču dr. Roberta viteza Neumanna-Ettenreicha: „*Die Einrichtungen beim österreichischen Verwaltungsgerichtshofe zur Evidenthaltung der Rechtssprechung und zur Erhaltung deren Stetigkeit*“. Te za enotnost judikature zelo važne uredbe so bile doslej izven upravnega sodišča stoječim pravnikom ravno tako malo znane, kakor so še vedno mnogo obsežnejše tozadevne uredbe vrhovnega sodišča.

Pripomnimo še, da Voltelinijev in Bartschev spis olajšujeta dva izborna kartografična posnetka.

Razne vesti.

V Ljubljani, dne 15. januarja 1913.

— (Osebnosti vesti.) Imenovani so: za deželno sodnega svetnika v Trstu dež. sod. svetnik in sodni predstojnik Josip Platzer v Sežani; za državnega pravdnika: državnega pravdnika namestnik z naslovom in značajem državnega pravdnika dr. Herman Neuberger v Ljubljani na mestu; za strokovnjaške sodnike lajike izmed rudarskih izvedencev v okrožju višjega deželnega sodišča v Gradcu: rudarski ravnatelj v p. Ferdinand Schüller v Ljubljani in višji rudarski komisar Vincenc Strgar v Ljubljani za Ljubljano; rudarski ravnatelj Avgust Heinrich v Trbovljah, rudniški posestnik Filip Sonnenberg v Nemškem dolu in rudarski ravnatelj Friderik Waldhauser v Velenju za Celje; višji rudarski komisar Maks Holler v Celovcu in višji rudarski oskrbnik Rudolf Veith v Št. Štefanu v Labudski dolini za Celovec.

— (Predavanja na kr. pravoslovni in državnoslovni fakulteti vseučilišča v Zagrebu.) V letnem tečaju 1911—1912: Jav. red. prof. dr. Ljudevit pl. Andrassy: Inštitucije rimskoga prava i rimski civilni proces. Romanističke vježbe: čitanje i tumačenje izabranih mjesta vrela. — Jav. red. prof. dr. Milivoj Maurović: Hrvatsko-ugarsko privatno pravo. — Njemačko privatno pravo. — Priv. docent dr. Marko Kostrenčić: Hrvatska pravna povijest. Nauka o vrelima. Čitanje vrela hrvatske pravne povijesti. Poljska pravna povijest. — Jav. red. prof. dr. Aleksandar Egersdorfer: Pandekti-Obvezno pravo, opći dio. O posjedu. — Priv. docent dr. Iv. Strohal: Nasljedno pravo pandekata. — Jav. red. prof. dr. Ivan Lovrić: Pravo katoličke crkve. Pravo grčko-istočne crkve. Ženitbeno pravo s osobitim obzirom na ugarsko i austrijsko zakonodavstvo. — Jav. red. prof. dr. Fr. Spevec: Opći dio građanskoga zakonika. Posebni dio obveza, nastavak. — Jav. red. prof. dr. Ivan Maurović: Obitejsko pravo po austrijskom općem građanskom zakoniku. — Jav. red. prof. dr. Josip Šilović: Kazneni postupnik. Kazneno pravo, posebni dio. — Jav. red. prof. dr. Ernest Miler: Socijologija. Kriminalne znanosti. Kriminalne vježbe v seminaru. — Jav. red. prof. dr. Julije Rorauer: Politička ekonomija. — Jav. izv. prof. dr. Fran Milobar: Financijska znanost. Financijsko zakonodavstvo s osobitim obzirom na austrijsko zakonodavstvo. Statistika austro-ugarske monarhije s osobitim obzirom na statistiku kraljevine Hrvatske-Slavonije. — Naslovlj izv. sveučil. prof. dr. Juraj Vrbanić: Počela (Elementi) narodnoga gospodarstva, II. dio: Kolanje (Cirkulacija) dobara — Priv. docent dr. Branislav Dimitrijević: Nauka o novcu. — Jav. red. prof. dr. Ladislav Polić: Hrvatsko-ugarsko drž. pravo. — Priv. docent dr. Bog. Vošnjak: Historija savremenih državnih teorija. — Jav. izv. prof. dr. Milorad Stražnický: Mjenbeno pravo. Pomorsko pravo. — Priv. docent dr. Mladen Pliverić: Nauka o općenitim propisima trgovačkoga zakona o trgovaškim poslovima. — Jav. red. prof. dr. Dragutin Čupović: Izvanparbeni postupak s osobitim obzirom na novije zakonodavstvo austrijsko. Stečajno i pobjono pravo hrvatsko i austrijsko. Procesualistički seminar po hrvatskom i austrijskom pravu. Austrijski ovršni red.

— Jav. red. prof. dr. Vinko Krišković: Upravna nauka i hrvatsko-ugarsko upravno pravo, II. dio. Pregled upravnoga prava austrijskoga. Upravnopravne vježbe u seminaru. — Učitelj dr. Daniel Riessner: Sudbena medicina, nastavak. — Nasl. izv. sveuč. prof. dr. Mihajlo Joanović: Upravna higijena sa zdravstvenim zakonodavstvom. — V zimskom tečaju 1912/1913: Jav. red. prof. dr. Ljud. pl. Andrassy: Poviest i institucije rimskoga prava. — Jav. red. prof. dr. Milivoj Maurović: Opća pravna poviest. Enciklopedija i metodologija prava. — Priv. docent dr. Marko Kostrenčić: Hrvatska pravna poviest. Čitanje vrela hrvatske pravne poviesti. — Jav. red. prof. dr. Aleksander Egersdorfer: Pandekti, obći dio i stvarna prava. — Jav. red. prof. dr. Edo Lovrić: Pravo katoličke crkve. Seminarske vježbe. — Jav. red. prof. dr. Franjo Spevec: Stvarna prava po austrijskom građanskom zakoniku. Obveze, obći dio. — Jav. red. prof. dr. Ivan Maurović: Obći dio austrijskoga privatnoga prava. Založno pravo. Civilne vježbe u seminaru. — Jav. red. prof. dr. Josip Šilović: Kazneno pravo. Pravna filosofija. — Jav. red. prof. dr. Ernst Miler: Sociologija. Kriminalne znanosti. Kriminalne vježbe u seminaru. — Jav. izv. prof. dr. Fran Milobar: Financijalna znanost. Financijalno zakonoslovlje s osobitim obzirom na austrijsko zakonodavstvo. Obća statistika. — Jav. red. prof. dr. Ladislav Polić: Obće državno pravo. Medjunarodno pravo. Jav. izv. prof. dr. Milorad Stražnický: Trgovačko pravo s obzirom na austrijsko pravo. Pomorsko pravo. — Jav. red. prof. dr. Dragutin Čupović: Građanski parbeni postupnik. Austrijski građanski postupnik. — Jav. red. prof. dr. Vinko Krišković: Upravna nauka i ugarsko-hrvatsko upravno pravo s osobitim obzirom na austrijsko pravo, I. dio. Vježbe: Tumačenje hrvatskih agrarnih zakona. — Jav. red. prof. dr. Albert Bazala: Etički osnovi pravnoga i državnoga života. — Učitelj dr. Daniel Riessner: Sudbena medicina. — Učitelj Gjuro Vranković: Državno računoslavlje.

— (Moratoriji na Balkanu).¹⁾ Črni gori se je očitalo, da je v svojem zakonu o moratoriju določila termin, s katerim preneha moratorij, z dies „incertus quando“ in celo tudi z „dies incertus an“, ker je povsem negotovo, kdaj da bo Črna gora sklenila mir s Turčijo in slednjič tudi, če ga bo sploh kdaj sklenila. Kakor pa kaže so črnogorski pravni svetovalci kaj modro ukrenili, ko so določili konec moratoriju šest mesecev po sklepu miru. Njeni zaveznici Bolgarija in Srbija sta uredili zakonska načrta v pravnem oziru tako, da ni bilo slišati takih očitkov proti njima, češ, da je po teh zakonih vnaprej fiksno določen konec moratorijev, kar da odgovarja veliko bolj ugledu države in dviga njih kreditno vrednost. Praksa pa je izkazala, da je Črna gora imela prav. Bolgarija je bila prisiljena sprejeti — dopolnivši zakon — isto ali vsaj podobno obliko kakor Črna gora, namreč določbo, da neha moratorij 45 dni po demobilizaciji in le Srbija je ostala pri fiksnem terminu s tem, da je moratorij enostavno podaljšala za tri mesece. Konec moratorijem bo torej v Črni gori šest mesecev po sklepu miru, v Bolgariji 45 dni po demobilizaciji in v Srbiji, če ne bo treba novega podaljšanja termina, 6 mesecev po 30. septembru 1912, kot dnevnu promulgacije kraljevega ukaza glede mobilizacije. M. G.

¹⁾ Glej članek med dnevnimi vestmi v št. 10 in 11 z dne 15. novembra 1912 stran 351.

— (Sodna organizacija na Ruskem.) Sodišča so na Ruskem sledeče organizirana:

Prva instanca je mirovno sodišče (mirovój sud), ki razsoja v sporih v vrednosti do 500 rubljev izvzemši nepremičnine, dalje v manjših kazenskih zadevah in ima pravico kaznovati z ječo do en in pol leta. Sodniki so praviloma pravniki, morejo pa biti tudi nepravniki.

Drugo stopinjo za ta sodišča tvori takozvani shod (zbor) mirovnih sodnikov (mirovój sjezd), v Peterburgu imenovan stolični mirovój sjezd, ki se shaja iz raznih okrajev v bližnje večje mesto k skupnemu zasedanju. V plenumu sodijo samo takozvani častni mirovni sodniki, katere imenuje vlada, kakor tudi predsednika plenuma.

Tretja instanca v teh zadevah je senat v Peterburgu.

V vseh ostalih civilnih in kazenskih zadevah, v kolikor ne spadajo k podsodnosti mirovnih sodišč, predvsem v sporih o nepremičninah, je prva instanca okrožno sodišče (okrúžni sud), pri katerem sodi senat obstoječ iz treh sodnikov pravnikov.

Pristojnost odločuje bivališče toženca, locus rei sitae, fori contractus, pri inozemcih podsodnost imovine, oz. zadnjega bivališča. Postopanje otvori pismena tožba in pripravljani spisi, razprava se vrši ustno in javno.

Druga instanca je „sudébnaja paláta“.

Tretjo stopinjo tvori „senat za več departementov“ (pravíteljstvujušči senát).

Ta senat se deli:

V kasacijski senat za civilne zadeve (graždánski kassacijónni departáment senáta)

v kasacijski senat za kazenske zadeve (ugolóvni departáment pravíteljstvujuščago senata) in slednjič

v „prvi departement“ (pérvi departáment pravítelj. senata), ki razsoja kot zadnja instanca v upravnih zadevah.

V Peterburgu, Moskvi in Odesi so poleg tega tudi trgovska sodišča (kommérčeski sud) s posebnim trgovskim pravom in posebnim procesnim postopanjem. Sem spadajo spori iz trgovskih pogodb in dogovorov v vrednosti do 500 rubljev. Izvzeti so spori iz trgovine na javnih tržiščih in začasnih trgih, spori obrtnikov med seboj in napram tretjim, spori glede mezde in sploh iz vseh trgovskih opravil, ako ne presega vrednost spornega predmeta 150 rubljev. Pri trgovskih sodiščih sodi senat obstoječ iz predsednika in štirih sodnikov. Sodniki se volijo iz trgovstva s pritrdilom vlade. Del kandidatov mora imeti sodniško kvalifikacijo, ostali del pa trgovsko izobrazbo. Postopanje je ustmeno, na zahtevo strank se uvede lahko tudi pismeno postopanje. Trgovsko sodišče v Varšavi razpravlja po splošnih predpisih sodnega postopanja, ozira se pa pri tem na posebne procesualne predpise za varšavski okraj. Posebno sodno postopanje obstaja tudi za Kavkaz in baltiške province.

Trgovski register je upeljan za trgovce, ki plačujejo gotovo višino davka, vodi ga mestna uprava za dotični mestni okraj.

Na Ruskem je v splošnem malo akademično izobraženih sodnikov; vsled tega se spori v mirovnih sodiščih na prvi instanci večinoma ne razpravljajo

temeljito v zavesti, da je itak nad njimi druga stopinja — zbor mirovnih sodnikov. Pri okrožnih sodiščih traja postopanje večinoma dve leti. V drugo instanco pride po preteku nadaljnjega leta in se konča tam v najboljšem slučaju v dveh letih. Mirovni sodnik razpravlja večinoma vsak dan in ima dnevno povprečno 15—20 zadev. Zbor mirovnih sodnikov ima redno 1 zasedanje v mesecu, po potrebi se skliče tudi večkrat. Pravni kandidat vstopi po sodnem izpitu bodisi pri mirovnem sodišču, ali pa pri okrožnem sodišču. Prestop iz enega sodišča k drugemu je nedopusten. Pravni kandidati imajo letne plače 500—600 rubljev, okrožni sodniki 3500—4000 rubljev. Iz pravniških potnih črtic *dr. Worla*.

— (Zakono zaračunavanju preiskovalnega [zavarovalnega] zapora).¹⁾ Izvedbenih predpisov k temu zakonu še vedno nimamo; zakaj, postaja vedno bolj jasno. Zahteva po zaračunavanju preiskovalnega zapora in kazni, bila je tako nujna, da se je ni moglo in tudi ni hotelo več odlašati. Princip zaračunavanja se je enostavno udeležil s §-oma 55 a in 266 a k. z.; kako pa se bo v podrobnostih v praksi ta princip izvrševal, na tem si pa zakonodajalec očitno ni bil niti toliko na jasnem, da bi si bil upal na dan predčasno s podrobnimi navodili, katere bi bilo morda treba takoj zopet spreminjati. Je pač težko v okviru zastarelih zakonov uvajati tako dalekosežne novotarije in je pod takimi okolnostmi res morda edino prava pot ta, da se prepušča praksi, da ona nekako empirično pripravi pot — izvedbenemu predpisu, ki bo obsegal po gotovih notnih pravilih zbrane rezultate bujnopestre prakse.

Naredbenik pravosodnega ministrstva prinaša v svoji številki z dne 14. decembra 1912 razpis z dne 24. novembra 1912 št. 61. Razpis se oficijelno tiče samo registrov in formularjev; v resnici pa vsebuje očitno iz prakse povzeto določbo, da je zaračunavanje šteti in izreči v naprej navadno in praviloma „a momento ad momentum“ in ne po časovnih enotah. Ni dvoma, da je to stališče osobito za sodbe okrajnih sodišč, koder gre navadno za časovno zelo omejene kazni in zaračunke, edino pravilno. Po zakonu naj se zaračuna na kazni po nedolžnem prestani preiskovalni zapor. Kaj naj se — če se zaračunavanje izreka le po časovnih enotah n. pr. po dnevih — zgodi z obsojencem, kateremu je sodnik prisodil tri dni zapora, med tem ko je bil dotičnik pred sodbo n. pr. dva dni in osemnajst ur v preiskovalnem zaporu? Ali naj obsojenec teh osemnajst ur takorekoč „iz svojega“ trpi ali pa naj mu sodnik manjkajočih šest ur „podari“, izrekši, da je na kazni zaračunati tri dni preiskovalnega zapora in kazni torej smatrati za prestano?

V tem smislu sta torej popraviti formulara, katera smo priobčili v spodaj označenem članku na strani 348 lanskega „Pravnika“. (Zaračunati je na kazni v zmyslu §-a 266 a zavarovalni [in preiskovalni] zapor od 1. decembra 1912 od desete ure zvečer do 4. decembra 1912 do 4. ure popoldne [= 2 dni 18 ur].

M. G.

— (Errata corrige.) Na strani 380. lanskega letnika naj se čita: v 19. vrsti od spodaj namesto „m:slični“ — „mrzlični“; v 14. vrsti od spodaj namesto „gospodarskem“ — „gospovetskem“.

¹⁾ Glej članek med dnevnimi vestmi v št. 10 in 11 z dne 15. novembra 1912 stran 347.

Opombe k objavljanju odločb v našem listu.

Slišimo soglasne izjave, da opravlja naš list važno delo, seznanjujoč čitatelje z odločbami vrhovnega sodišča, ker tvorijo te objave tisti, iz naših razmer tekoči, nevsahljivi vir, iz katerega naš praktični pravnik črpa za svoj poklic. Naravno je, da v tolikšni meri niti tuji večji strokovnjaški listi vežbanja ne nudijo, niti nuditi ne morejo. Svesti si te naloge, svesti si pa tudi, da smo k popolnilnemu delovanju preje omenjenih listov poklicani, se čutimo dolžne, da na podlagi ponovnih, uredništvu naznanjenih prijateljskih opozoritev zabeležimo pomisleke, da je časih ta in ona naša objava odločb preobširna, ker vsebuje dobesedno reproduciranje izrekov kar vseh treh stopenj, ker objavljamo opravilne znake spodnjih sodb in kratice sodišč in strank (ki se pogosto baje utegnejo uganiti), ker časih navedemo tudi popolni stvarni položaj, odlomke pravnih spisov, tožbe itd. Skratka, večji razmah zrelosti se želi. Ne tajimo, da nekaj teh očitkov ustreza istini. Da zboljšamo svoje delovanje in ž njim gotovo tudi ugled lista, si na naslov naših čestitih sodelavnikov dovolimo v nastopnem navesti nekaj navodil, kako je treba odločbe prirejati.

Naslov odločbe bodi zadet, kratek, jedrnat, izčrpen. Prirediteljev odločbe je nekaterikrat močno duševno delo. Zmerom naj bo to delo korenito predelanje in shvatenje dotičnega gradiva in tvarine, ne samo prepisanje sodnih aktov, ki bralca odbija in bralcu nalogo naprti, da on stoprav izlušči jedro. Vse nepotrebno, postransko, nevažno, stran! V odločbi materielnopravnega značaja n. pr. je uprav mučno, čitati najprej, da se je na višji stopnji to in ono smatralo za novoto. Če gre za v teoriji znano preporno vprašanje, zanima pač le odločba sama, in zadoščalo bi, da se objavi zgolj izrek z bistvenimi razlogi tretje stopnje. Če je snov zelo znana in v teoriji vsestransko pojasnjena, dotični slučaj pa nima konkretnih posebnosti, zadošča i odločba brez razlogov. Kadar so izreki sodečih stopenj različni, se enakoglasni sodbi kaj lahko v eni sapi obdelata in rešita. Seveda obdrže pravico in bodo v celoti objavljene stvari, zamotane in do detajlov stvarno zanimive, toda tudi tu veljaj načelo, da treba nepotrebne priveske odstraniti.

Obetamo si, da bomo mogli s prihranjenjem prostora pomnožiti število odločb za objavo, in mogoče nam bode, prinašati tudi odločbe, ki imajo sicer manj znamenito, subtilnejšo pa didaktično pomembnost. Dobrodošle bodo sodnikom in odvetnikom.

Vsega upoštevanja vredna je pa tudi opozoritev glede objavljanja opravičnih znakov vseh treh stopenj in kratic sodišč ter strank. Priznati je, da se v tem oziru mnogo greši, opomniti pa, da je težavno ustvariti v tem oziru enotno pravilo. Hrvatski »Mjesečnik« objavlja pod nadpisom »Pravosodje« principialno odločbe vseh stopenj s tozadevnimi datumi in številkami ter rabi pri označevanju kotarskega suda oziroma sudbenega stola začetne črke, kar seveda odpada za kr. banski stol in kr. stol sedmorice. Češki »Právník« navaja dosledno s k l e p o m objave svojih »praktické případy« odločbo vrhovnega sodišča, navaja pa časih tudi sodbi spodnjih stopenj z opravičnimi številkami, kraticami za označbo sodišč ali pa tudi s polnim imenom sodišč. Enako, kakor pri »Právníku«, je objavljanje v nemških revijah; »Juristische Blätter« prinašajo pogosto sodbe vseh stopenj, natančno označene, »Gerichtshalle« in »Zentrallblatt« pa citirajo navadno le sodbo vrhovnega sodišča, navedši datum in opravično številko. Prepuščati bo torej tudi pri nas po največ objavitelju, da tozadevno zadene pravo in bo stvar uredništva, da črta očividno nepotrebne stvari. Zato, da se prvosodna sodba označi brez kratic, z opravično številko in dnevom, govori tehten razlog: akt postane brez nadaljnjih poizvedeb pristopen interesentom n. pr. mlademu sodniku ali odvetniku, ki ima rešiti podoben, časih skoro identičen slučaj ter se hoče v pravnem in morebiti tudi dejanskem oziru natančneje iz dotičnih spisov poučiti. Ob p a m e t n i razlagi tozadevnih predpisov takemu interesentu menda pač ne bo zabraniti vpogled v spise.

Ima pa označevanje prvosodnih sodb še neko drugo dobro stran: učinkuje nekako vzpodbujalno, agitatorno. Žal, da ne zadostno. Obžalovati je namreč, da že leta in leta ostaja vsa brezdivomno bujna praksa spodnještajerskih in primorskih sodišč (Trst s svojim nadsodiščem!) teoretično skoro povsem neobdelana; po smrti nepozabnega dr. Volčiča velja to v veliki meri celo tudi za dolenska sodišča. O koroških sodiščih niti ne govorimo.

Častite sotrudnike vabimo k sodelovanju!

Vabilo.

Po zmislju društvenih pravil §-ov 7 do 10 sklicuje odbor društva „Pravnika“

redno glavno skupščino

za letošnje leto

na dan 27. januarja 1913 ob 8. zvečer
v „Narodni dom“ v Ljubljani.

Dnevni red:

1. Nagovor načelnika.
2. Letno poročilo odborovo:
 - a) tajnikovo,
 - b) blagajnikovo,
 - c) knjižničarjevo.
3. Poročilo preglednikov računov.
4. Volitev:
 - a) društvenega načelnika.
 - b) odbornikov,
 - c) preglednikov računov za bodoče leto.
5. Posamezni nasveti.

V Ljubljani, dne 13. januarja 1913.

za odbor:

dr. D. Majaron,
načelnik.

dr. J. C. Oblak,
tajnik.

„Slovenski Pravniki“ izhajajo 15. dne vsakega meseca in ga dobivajo člani društva „Pravnika“ brezplačno; nečlanom pa stoji za vse leto 10 K, za pol leta 5 K.

Uredništvo in upravništvo je v Ljubljani, Miklošičeva cesta št. 26 oz. 22.

- g) Na izpodbojni zakon z dne 16. marca 1884 št. 36 drž. zak. oprti tožbeni zahtevek ne spada pod trgovsko sodišče, dasi je izpodbijano pravno dejanje trgovsko opravilo 20
- h) Za izbris po §-u 38 c zemlj. zak. dovoljene predznanbe ni treba niti roka za opravičbeno tožbo po §§-ih 41, 42, niti naroka po §-u 45 zemlj. zak. 21

B. Kazensko pravo.

Kazni radi nereda v zmyslu §-a 236 k. pr. r. se morajo takoj izreči; radi odklonitve sodnika in radi utemeljevanja odklonitve ob sebi kazen radi nereda še ni dopustna 22

4. Književna poročila 24
5. Razne vesti 26
6. Opombe k objavljanju odločb v našem listu 30
7. Vabilo na redni občni zbor društva „Pravnika“ 32

Dr. Ed. Volčič v Novem mestu (Kranjsko)

je za društvo „Pravnik“ v Ljubljani uredil ter se dobivajo pri knjigotržcih naslednje pravne knjige:

a) knjige slovenske:

Civilnopravdni zakoni (IV. zvezek „Pravnikove zbirke“) z obširnimi slovenskim in hrvaškim stvarnim kazalom, z odvetniškima tarifama l. 1897. in 1909 ter z dopolnilom za l. 1906—1910 krog 1000 strani, vez. à K 8.—.

Dopolnilo Civilnopravnim zakonom za leta 1906 do 1910 K 1-20.

Odvetniški tarifi od 11. dec. 1897 in 3. junija 1909, določila o rabi slovenskega in hrvaš. jezika pred sodišči, sodne pristojbine, broš. à K 1-80.

Nova odvetniška tarifa od 3. junija 1909 s alfab. stvarnim kazalom K —80.

Nova odvetniška tarifa v obliki stenskega plakata K —80.

Zakoni o javnih knjigah, (V. zv. Pravnikove zbirke), I. in II. del, vez. à K 6.—.

Zakoni o javnih knjigah, I. del, vez. à K 3-20.

Zakoni o javnih knjigah, II. del, vez. à K 3-20.

Tabela o zemljiškoknjžni kolokovni K —60.

Zakon o dovoljevanju poti za silo, s pojasnili à K —40.

Pristojbinske olajšave ob konverziji hipotecnih terjatev, à K —80.

Predpisi o razdelbi in ureditvi ter o zlozbi zemljišč, à K 2.—.

Predpisi o obrambi poljščine, à K —80.

Kazenska določila iz teh predpisov, à K —20.

Zakoni o nespornem sodstvu (VI. zvezek Pravnikove zbirke), 44 tisk. pol, vez. à 7 K. —

Posebej se iz te knjige dobivajo broširani: Sodni depoziti, K 1-60; Predpisi o notarskih pristojbinah in zapovedanih not. spisih, K —80; Pristojbine o zapuščinah, K —80; Županstvom izročena opravila sodišč, K —40.

b) knjige hrvaške:

Zakoni o javnim knjigama I. dio (A), vez. à K 3-60.

Zakoni o javnim knjigama I. dio sa II. dijelom (slovenski), ukupno vezano à K 6.—.

Zakon o dozvoljevanju prijekih puteva, sa tumačem, à K —40.

Tabela o zemljišničkoj biljevini, à K —80.

Društvo „Pravnik“ v Ljubljani izdaja mesečnik „Slovenski Pravnik“, v katerem so slovenski in hrvaški članki pravne vsebine; list stane 10 K na leto.

Isto društvo je izdalo še naslednje pravne knjige:

Kazenski zakon (I. zv. Prav. zb.), uredil dr. J. Kavčič, vez. K 5-60.

Kazenskopravdni red (II. zv. Prav. zb.) dr. J. Kavčič, vez. K 6.—.

Izvršilni red (ovršni postupnik) (III. zvez. Prav. zb.), uredil Iv. Kavčič, K 7.—.

Državni osnovni zakoni in drugi ustavni in upravni zakoni, uredil Štefan Lapajne, vez. 6 K (VII. zv. Pravnikove zbirke).

Ako ni dogovorjeno drugače, se pošiljajo knjige s pošto proti poštnemu povzetju, tako da se k navedenim cenam priračunijo le resnični in poštni izdatki; pri naročilih do 2 K je najceneje, ako se pošlje naprej kupnina in 10 h poštnine v gotovini ali v poštnih znamkah.